

כיפת ברזל לגוף: התרופות מצילות החיים שגם אתם צריכים להכיר

כמו מערכת "כיפת ברזל" שיודעת בדיוק אילו טילים ליירט, כך גם התרופות הביולוגיות משפיעות באופן נקודתי ויעיל יותר על מחוללי המחלה. איך הן עובדות ובאילו מחלות הן מטפלות? פרופ' גלב סלובודין מסביר

בשורה משנת חיים. חוקרת במעבדה (צילום: shutterstock)

בתחילת שנות ה-2000 נרשמה מהפכה קטנה, אך משמעותית בעולם הרפואה. כנראה שרובנו כלל לא היינו מודעים לכך שהיא התרחשה, אבל לחלק מהחולים בכמה מחלות כרוניות משמעותיות, זו הייתה בשורה ששינתה את חייהם. בתקופה זו נכנסו לשימוש התרופות הביולוגיות, שמציעות טיפול ממוקד, מדויק ויעיל יותר במחלות מסוימות. כיום הן משמשות בין היתר לטיפול בסוגים שונים של סרטן, במחלות בדרכי העיכול, במחלות בריאות ובדלקות מפרקים כרוניות. אולם, בקרב חלק מהמטופלים עדיין קיים חשש מסוים מפני תרופות כאלה.

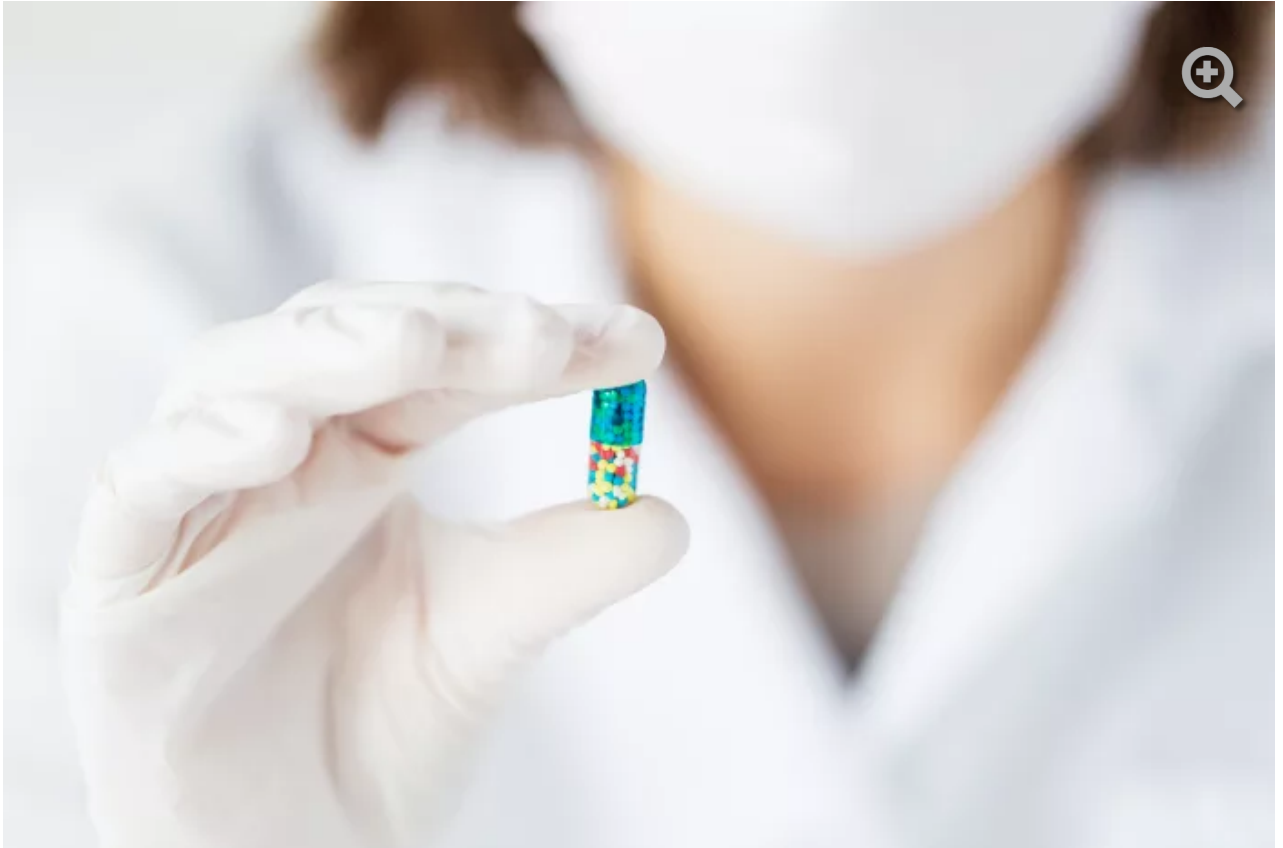
"אנשים נוטים לבלבל בין טיפול ביולוגי לבין טיפול כימי שניתן לחולי סרטן", מסביר פרופסור גלב סלובודין, מנהל היחידה הראומטולוגית במרכז הרפואי בני ציון. "טיפול כימי הורג תאים ללא אבחנה בין רקמות חולות לבריאות, וגורם להמון תופעות לוואי לא נעימות כמו נשירת שיער, אובדן מסת שריר וחולשה. מנגד, הטיפול הביולוגי לא הורג כלום, אלא משפיע באופן ספציפי על מולקולות או תאים שקשורים במחלה. זהו טיפול מקומי, עם תופעות לוואי מועטות יחסית לתרופות מסוגים אחרים".

אז איך זה עובד?

אפשר לדמות את פעילות התרופה הביולוגית למערכת כיפת ברזל, שמיירטת טיל ספציפי שהיא מזהה כסכנה, ולא את כל האלמנטים המעופפים שעלולים לחדור לשמי ישראל. הן מתחברות למולקולה או לתא

ספציפי, כמו מפתח למנעול, והייצור שלהן מתאפשר במידה רבה הודות לפרויקט הגנום האנושי - פרויקט שהתחיל ב-1990 במטרה למפות את רצף הבסיסים המרכיבים את המטען הגנטי של האדם. כאשר מזהים אילו גנים מעורבים במנגנון המוביל להתפתחות מחלה מסוימת, ניתן להתאים להם טיפול ביולוגי ממוקד יותר.

גם תהליך הייצור של התרופות הביולוגיות שונה מאוד מזה של ייצור תרופות אחרות. "חלק מהתרופות שכולנו מכירים מיוצרות ממולקולות שמגיעות מעכברים או מחיות שונות", מסביר פרופסור סלובודין. "לכן, במקרים רבים הגוף יזהה את התרופה כגורם זר ויתקוף אותה. התרופות הביולוגיות מיוצרות במעבדה ממולקולות אנושיות, ולכן הסיכוי שהגוף יגיב אליהן כך פוחת משמעותית. בטכנולוגיה חדשה ניתן גם לייצר תרופות כאלה מהר יותר, אולם לפני שמייצרים תרופה כזאת חשוב לאתר את המולקולה שיש לטפל בה". חשוב לציין כי גם תרופות אלה גורמות לתופעות לוואי ולא בהכרח יהיו יעילות בקרב כל המטופלים.

אין תרופה שמשפיעה על כל בני האדם באותה הצורה (צילום: shutterstock)

זה המקום להזכיר שכיום אין תרופה שמשפיעה על כל בני האדם באותה הצורה. חלק מהתרופות שנחשבות יעילות בעבור אדם אחד, עלולות לגרום לתגובות לא רצויות אצל אדם אחר. המושג "תרופות ביולוגיות" מתייחס לקשת רחבה של טיפולים, אולם דווקא למושג הזה דבקו לא מעט סטיגמות בשל חוויות אישיות של אנשים עם תרופות ספציפיות.

"בעבר האמינו שהתרופות הביולוגיות מעלות את הסיכון לסרטן וגורמות להמון תופעות לוואי באופן גורף", נזכר סלובודין. "זה יצר פחד אצל מטופלים בשיטה הזאת, אבל חשוב להבין שהטענות האלה הופרכו מזמן. טיפולים ביולוגיים קיימים כבר 15 שנים, זה לא דבר חדש ואף תרופה לא ניתנת למטופלים בלי שנבדקה ובלי שבחנו מה תופעות הלוואי שלה. כיום יש גם מאגרי נתונים על עשרות אלפי חולים, כדי לזהות תופעות לוואי אפשריות שלא עלו ממחקרים הקליניים". סלובודין מדגיש שהרופא המטפל בדרך כלל יידע להתאים את התרופה הטובה ביותר למטופל וחשוב לסמוך עליו שהוא כשיר לעשות זאת.

לא "שגר ושכח"

"גם את המצב הנפשי אסור להזניח. הרבה אנשים שמאובחנים במחלה כרונית עלולים לשקוע בדיכאון ולהישאב לתוך מעגל ייאוש שקשה לצאת

במשך שנים מלווה סלובודין אנשים שסובלים מדלקות מפרקים כרוניות, בהן דלקת חוליות מקשחת (Ankylosing spondylitis - AS). זוהי מחלה מפרקים דלקתית שמתאפיינת בהתקשחות של עמוד השדרה ובדלקות נלוות היוצרות כאבים מתמשכים באזורים שונים בגוף. למטופלים שלו הוא מסביר כי על אף שהתרופות מאפשרות לנהל אורח חיים תקין לצד המחלה - הן לא מספיקות לבדן.

"אנשים מאמינים שברגע שהם יקחו את התרופה, פתאום הכול יהיה טוב יותר", הוא מספר. "בהחלט בחלק מהמקרים זה קורה - וחשוב להתחיל את הטיפול כמה שיותר מוקדם כדי למנוע נזקים ולשפר את בריאות הגוף. אבל אני מקפיד להדגיש למטופלים שלי שוב ושוב שזה לא מספיק. לצד הטיפול התרופתי חשוב לקחת יוזמה ולהקפיד על שיקום באמצעות פיזיותרפיה, כדי לשמור על הגוף בכושר ולהימנע מהחמרה במצב".

לדבריו, שמירה על הכושר מהווה מפתח מרכזי בהתמודדות עם כל מחלה כרונית - בדגש על מחלות המערבות את המפרקים. הפעילות עוזרת לשמור על מסת השריר, לחזק את הגידים ולהתמודד בצורה טובה יותר עם התקפי הכאבים שמופיעים בכל כמה זמן בקרב חולים אלה. הוא מדגיש כי חשוב לבצע את הפעילות במידה ובהתאם למגבלות הגופניות. סלובודין ממליץ על פעילויות כמו שחייה, יוגה ופילאטיס.

"גם את המצב הנפשי אסור להזניח. הרבה אנשים שמאובחנים במחלה כרונית עלולים לשקוע בדיכאון ולהישאב לתוך מעגל ייאוש שקשה לצאת ממנו. חשוב לוודא כי המטופל זוכה גם למעטפת פסיכולוגית, סוציאלית ומשפחתית כדי להחזיר את החיים למסלולם", סיכם.